

ČASOVÁ DOTACE:

1 až 2 vyučování hodiny; záleží na učiteli, kolik dá prostoru žákům k experimentování

VÝSTUPY V RVP:

Data, informace a modelování: 1-4

Algoritmizace a programování: 2-5, 2-7, 2-8, 2-9, 2-10

PŘEDSTAVENÍ MALÉHO PROJEKTU:

Standardní součástí řady počítačových her je ovládání pohybu různých postav či objektů. K tomu je vedle externích zařízení nejčastěji využíváno klávesnice a myši. A právě na počítačovou myš a možnosti jejího využití k ovládání postav ve Scratch se zaměřuje tento projekt.

Projekt je rozdělen do čtyř kratších částí. První dvě části jsou pro žáky již připraveny (viz materiály pro žáka) a slouží k tomu, aby se s problematikou seznámili. Další dvě části představují úlohy, které by měli vypracovat dle pokynů. Při tom jsou žáci vedeni k experimentování s různým uspořádáním bloků, resp. jejich sekvencí tak, aby odhalili a uvědomili si, že i drobné změny mohou vést k výrazně jinému fungování programu.

Malý projekt **Kulička** je současně propedeutikou k projektu **Ostrov pokladů**, kde ovládání postavy myši hraje důležitou roli.

CO BUDEME DĚLAT:

- ovládat pohyb kuličky pomocí myši
- různým způsobem ovládat kreslení čáry pohybem nebo kliknutím myši

CO SE ŽÁCI NAUČÍ A PROCVIČÍ:

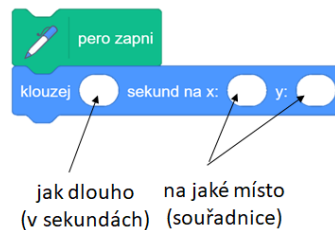
- rozesílat zprávy
- ošetřovat události
- využít nekonečný cyklus
- pracovat s vybranými bloky se sekce *Pero*

POUŽITÝ PROJEKT:

- kulička (pro žáka).sb3
- kulička (pro učitele).sb3

1. Klouzej

- Podívej se nejdříve do scénáře postavy „Kulička“.
- K události **po obdržení zprávy „klik“** připoj nejdříve první sled příkazů (označen číslem 1). Posuň kamkoliv Kuličku a klikni na scénu.
- Kulička by se měla posunovat směrem ke středu na souřadnicích $[0,0]$ díky příkazu **klouzej**.

Vyzkoušej, jak příkaz **klouzej** funguje a zkus si vytvořit vlastní postavy, které budou klouzat na jiné souřadnice (např. různé míče):

- Jaké největší (nejmenší) číslo souřadnice můžeš zadat, aby byla postava celá vidět?
- Na čem závisí rychlost pohybu postavy?

METODICKÉ POZNÁMKY:

Když se žák podívá do konkrétního souboru uvidí čtyři komentáře, pod prvními dvěma je část bloků, které po připojení k **po obdržení zprávy „klik“** začnou fungovat. Nicméně nechte žáky, aby se podívali i do samotné scény, kde se odehrává rozesílání zprávy (tato část bude hrát roli ve čtvrté části projektu). Nechte žáky chvíli vyzkoušet, jak funguje blok **klouzej**.

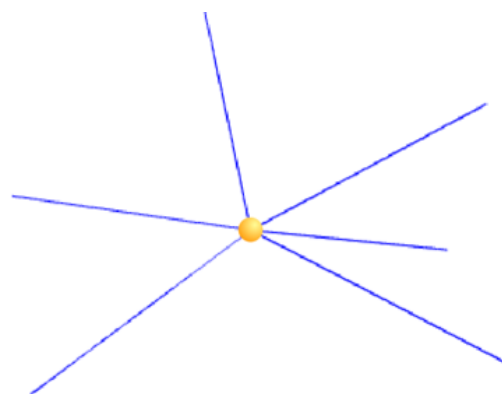
Následně je můžete navést k drobným změnám, jako např. dobu kluzu či souřadnice, kam má postava v podobě kuličky doklouzat. V samotné scéně se nachází i sekvence bloků, která zajišťuje smazání celé scény po stisknutí mezerníku.

ŘEŠENÍ ÚLOHY:

Úkolem žáka je pouze sledovat, jak funguje scénář a blok **klouzej**. Příklad vidíte vpravo.

OTÁZKY A PODNĚTY PRO PRÁCI ŽÁKŮ:

- Jak zajistíš, aby Kuličk klouzala do některého z rohů?
- Klouzání k určenému bodu je velmi dlouhé, zkrát dobu kluzu na polovinu.
- Jaké největší nebo nejmenší číslo můžeš zadat do souřadnic, aby byla postava ještě vidět na scéně? Na čem to závisí?

MOŽNÉ POTÍŽE:

- Potíže zde nejsou očekávány, jediné, na co by žáci mohli zapomenout je připojení bloku **po obdržení zprávy „klouzej“**.

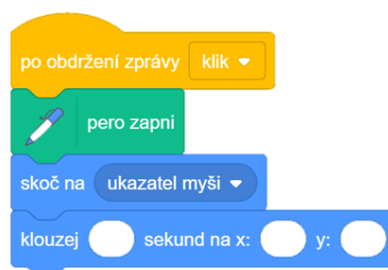
ZÁVĚR:

Žáci by se měli vysledovat, jak blok **klouzej** funguje. Následně bude využit v kombinaci s dalšími bloky. V závislosti na dalších podnětech v prezentaci mohou experimentovat s dalšími postavami, např. míči, které si vloží do samotné scény. Před plněním dalších částí (úkolů) však doporučujeme přidané postavy odstranit nebo začít znovu s původním souborem, aby nebyla scéna nepřehledná.

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKA - SNÍMEK 4

2. Klouzej doprostřed na kliknutí myši

- Vymaž si všechny čáry pomocí mezerníku.
- Ve druhém případě (označen číslem 2) nemusíš Kuličku přesunovat.
- Po každém kliknutí se Kulička přesune za ukazatelem myši a pak rovnou začne klouzat ke středu.
- Zkus klikat myší na různá místa scény i během pohybu Kuličky.

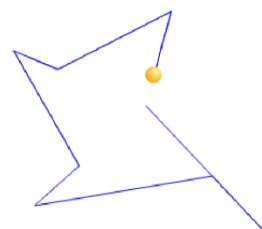
- Všimni si, že celá události funguje pomocí zprávy „klik“. Odkud se ta zpráva vlastně bere? Proč tam je?
- Jak se od sebe liší tato úloha a předchozí?
- Jestli chceš, změň barvu čáry.

METODICKÉ POZNÁMKY:

Druhá část ukazuje, že na kliknutí na konkrétní místo Kulička změní polohu a následně klouže směrem ke středu. Nechte žáky, aby si vyzkoušeli chování scénáře. Následně je nechte ústně popsat, jak scénář funguje. Vyzkoušejte, jestli žáci rozumí kombinaci bloků **skoč** a **klouzej**. V tomto případě není třeba aktivitu prodlužovat, žák by si měl uvědomit funkci obou bloků dohromady. Nechte žáky vyměnit bloky **klouzej** a **skoč** mezi sebou a sledovat, jakým způsobem se mění funkcionalita kombinace bloků. Žák je tím upozorněn na důležitost sledu bloků. V tomto případě totiž po kliknutí myši do prostoru scény kulička nejdříve doklouže do středu a pak následně skočí na pozici myši.

Nezapomeňte žáky upozorňovat na to, že je možné si scénu vymazat pomocí mezerníku.

ŘEŠENÍ ÚLOHY: Úkolem žáka je nejprve vyzkoušet, jak funguje příslušná sekvence bloků a po experimentech se změnami jejich pořadí pochopit jak bloky **klouzej** a **skoč** fungují v různých kombinacích.

OTÁZKY A PODNĚTY PRO PRÁCI ŽÁKŮ:

- Jak se změní pohyb kuličky při výměně bloků *klouzej* a *skoč*?
- Jak změníš barvu čáry?

MOŽNÉ POTÍŽE:

- Potíže zde nejsou očekávány, jediné, na co by žáci mohli zapomenout je připojení bloku po obdržení zprávy.

ZÁVĚR:

Žáci by si měli uvědomit, že sestavené bloky za sebou mají konkrétní smysl a na pořadí ve většině případů záleží.

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKA - SNÍMEK 5

3. Experimenty

- Ve scénáři už by měly být následující 3 bloky pro pero a pohyb:

- Přidej do něj i tyto:

- Vyzkoušej bloky různě kombinovat.
Podobně jako na obrázku vpravo:
- Vyzkoušej i nově přidané bloky.
- Zkus také klikání myši během pohybu Kuličky.
- Uprav scénář tak, aby se Kulička pohybovala vždy k místu, kde bylo naposledy kliknuto myši a během pohybu kulička kreslila čáru.

METODICKÉ POZNÁMKY:

Třetí část je převážně experimentální, i když na závěr obsahuje jeden drobný úkol. Žáci by měli kombinovat uvedené bloky – skládat je do sekvencí v různém pořadí a sledovat, jak se mění chování programu. V souboru **maly projekt - KULICKA (pro ucitele).sb3** a níže v sekci řešení jsou uvedeny 4 ukázky kombinací bloků (*teoreticky je jich samozřejmě mnohem více*). Doporučujeme Vám si ukázky před výukou vyzkoušet. Během výuky pak lze podle potřeby žáky aktivizovat tak, že některou z nich spustíte a vyzvete je, aby se pokusili samostatně sestavit scénář (sekvenci bloků), který bude fungovat stejně. Jinou možností je průběžně sledovat výtvořky žáků a vyzvat autory zajímavých řešení k tomu, aby je předvedli spolužákům. Ostatní žáky pak opět vyzveme sestavení sekvence bloků, která funguje stejně.

Žáky, kteří neprojevují odpovídající aktivitu, můžete pobídnout jednoduchými výzvami, jako jsou například:

- Zkus vyměnit blok za blok (či naopak).
- Zkus vyměnit blok za blok (či naopak).
- Zkus vyměnit blok za blok (či naopak).

Dbejte na to, aby žáci nesklouzli ke schematizmu a nezůstali jen u změny pořadí bloků z ukázky v pracovním listu nebo se snažili ve všech svých experimentech vždy využít všechny z bloků skoč, klouzej, pero zapni a pero vypni. Zajímavých výsledků lze dosáhnout i s menším počtem bloků. Z toho důvodu je zařazena i závěrečná úloha.

Poslední poznámka se týká výzvy žákům, která je uvedena v pracovním listu a zní: „Zkus také klikání myši během pohybu Kuličky“. Vzhledem k tomu, že žáci mohou mít ve scénáři několik experimentálních sekvencí bloků, může pro ně být nepohodlné je při zkoušení neustále připojovat pod blok **po obdržení události „klik“** a využijí proto událostí klávesnice **po stisku klávesy** (viz ilustrativní obr.). V takovém případě, bohužel, nebude mít opakované stisknutí klávesy žádný efekt.

Událost klávesnice ovšem ve Scratch funguje jinak než reakce na obdržení zprávy:

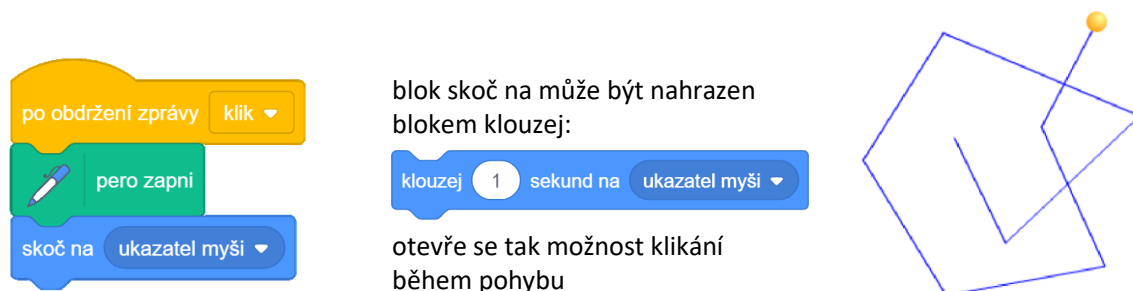
- **po obdržení zprávy** – se začne vykonávat připojená sekvence bloků. Pokud během toho dojde k přijetí stejné zprávy (ještě během vykonávání připojené sekvence), **spustí se sekvence znovu**.
- **po stisknutí klávesy** – se začne vykonávat připojená sekvence bloků. Pokud během toho dojde k přijetí stejné zprávy (ještě během vykonávání připojené sekvence), **je ignorována**.

ŘEŠENÍ ÚLOHY:

Experimenty mohou vést k mnoha desítkám různě dlouhých sekvencí bloků s různými variantami jejich pořadí. Na ukázkou je zde uvedena čtveřice sekvencí (viz též soubor **maly projekt – KULICKA (pro ucitele).sb3** – pod označením 3 A):

Správné řešení pro úkol je zobrazeno níže, stejně jako příklad kresby, která by mohla vzniknout.

OTÁZKY A PODNĚTY PRO PRÁCI ŽÁKŮ:

- Jak se změní kresba, když na konci připojíš blok *pero vypni*?

MOŽNÉ POTÍŽE:

- Potíže zde nejsou očekávány.

ZÁVĚR:

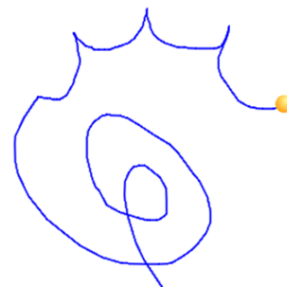
Žáci by si měli uvědomit, že i drobná změna v pořadí bloků nebo např. vyřazení jednoho bloků z hotové sekvence, může vést k podstatným změnám ve fungování programu. Žák by si měl také uvědomit, že není nutné vytvářet složitý (dlouhý) algoritmus (sekvenci bloků), aby bylo dosaženo zajímavého výsledku.

4. Volné kreslení za ukazatelem myši

- Pokud se Kulička bude držet jako přilepená ukazatele myši, můžeš vlastně myší kreslit čáru od ruky (viz obr.)
- Jaké musíš použít bloky a jak je sestavíš, aby se kulička pohybovala spolu s ukazatelem myši?
(a nebyla závislá, ani na souřadnicích, ani na konkrétním čase)

Co si musíš uvědomit?

- Kreslení musí začít buď po klinutí myši nebo po stisknutí nějaké klávesy.
- Aby se mohla kulička plynule pohybovat, musí se pohyb k ukazateli myši rychle opakovat pořád dokola a dokola.

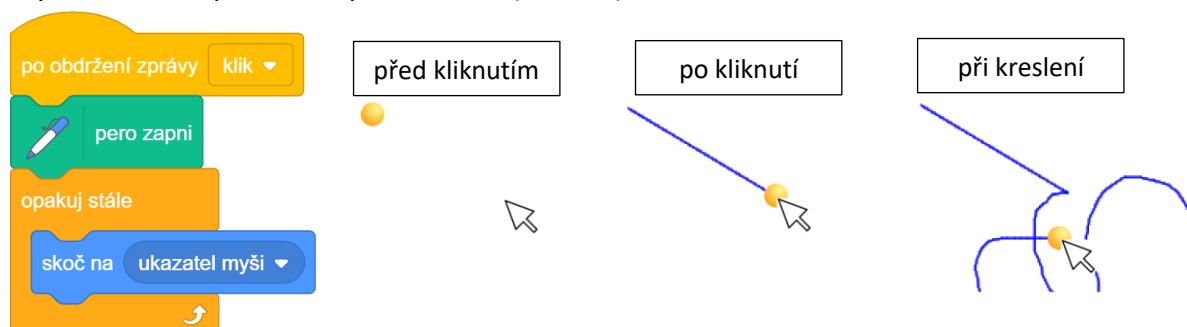
METODICKÉ POZNÁMKY:

Poslední úkol je sice také jednoduchý, ale je zde třeba použít nekonečný cyklus, tedy přidat blok, který žáci v předchozích úlohách pravděpodobně nevyužili. Někteří žáci tak mohou zpočátku pokračovat v „zajetých kolejích“ a hledat řešení s pomocí bloků, které už mají ve scénáři.

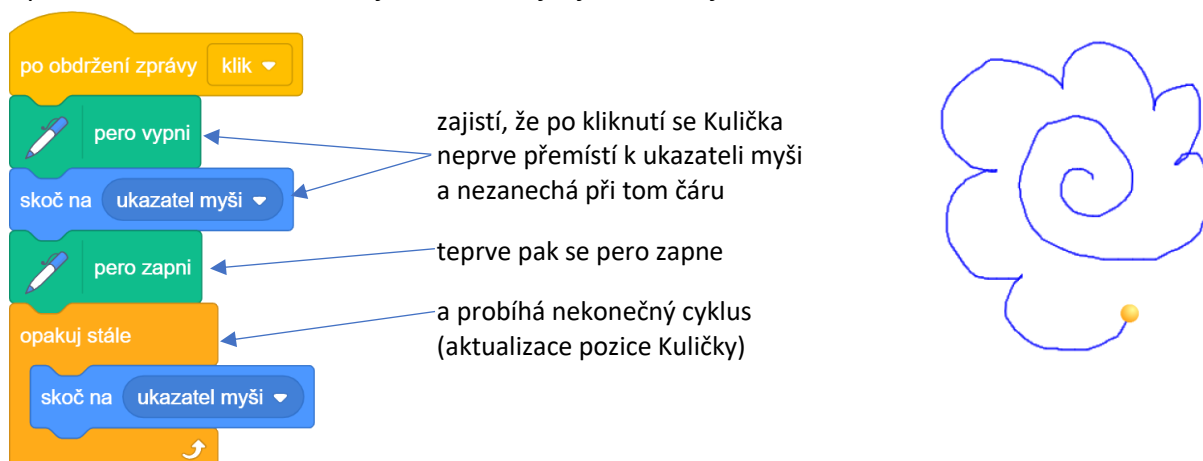
Žákovi musí být vysvětleno, že proces kreslení byl doposud orientován pouze na kliknutí myši, ale při „volném“ kreslení je potřeba myši pouze pohybovat a bez klikání kreslit. To vyžaduje neustálé nekonečné opakování – aktualizaci pozice Kuličky.

ŘEŠENÍ ÚLOHY:

Nejjednodušší řešení, které se u žáků v nějaké době pravděpodobně objeví, ilustruje následující obrázek. Uvedené řešení ale způsobuje, že po kliknutí Kulička přiskočí k ukazateli myši a zanechá přitom stopu – úsečku (viz obr.).

Popsaný jev působí jako jistá nedokonalost a lze jej proto chápat jako nežádoucí. Možná úprava scénáře, která tento jev odstraňuje, je následující:

OTÁZKY A PODNĚTY PRO PRÁCI ŽÁKŮ:

Pokud žákovo řešení trpí nedostatkem uvedeným v předchozí sekci **ŘEŠENÍ ÚLOHY** (otázky či podněty jsou uvedeny od obecných až po v podstatě konkrétní rady):

- Zkus to vyřešit tak, aby se začalo kreslit, až se Kulička přesune k ukazateli myši.
- Co musíš udělat, aby Kulička při přesunu k ukazateli myši nekreslila čáru?
  - o *příp. doplnit*: Pak ho zase budeš muset někde zapnout.
- Co po kliknutí vypnout pero, přesunout kuličku k ukazateli a pak pero zase zapnout?

Další otázky a podněty (možné řešení na obr. vpravo):

- Uprav scénář tak, aby se začalo kreslit po stisknutí klávesy **mezerník** a mazání scény proběhlo po stisknutí klávesy **s**.
- Zkus upravit scénář tak, aby se dalo kreslení vypnout a pak zase zapnout.
  - o *bude-li třeba, konkretizujte*: ... aby se po stisknutí klávesy **↑** pero vypnulo a po stisku **↓** zapnulo.

MOŽNÉ POTÍŽE:

- Žák má ve scénáři připojených více sekvencí bloků k události **po obdržení zprávy „klik“**. Žák od sebe oddělí bloky. Je nutné, aby jedné scéně byl pouze jeden připojený blok **po obdržení zprávy „klik“**.

ZÁVĚR:

Poslední úloha, pokud žáci zpracují i úpravy zmíněné v sekci **OTÁZKY A PODNĚTY PRO PRÁCI ŽÁKŮ**, představuje velmi primitivní, avšak již smysluplnou aplikaci – jednoduchý grafický editor. S využitím dalších událostí klávesnice, pak mohou žáci měnit barvu pera, tloušťku čáry apod.